

Плевенски исторически четения

Pleven Historical Readings

Регионален исторически музей – Плевен
Regional Historical Museum – Pleven

Издание Publication	Съединение и разединение Unification and disunity
Том / година Volume / year	V / 2026
Издател / държава Publisher / country	Регионален исторически музей – Плевен, България Regional Historical Museum – Pleven, Bulgaria
Автор(и) Author(s)	Проф. д.и.н. Вера Бонева Prof. DSc. Vera Boneva
Институция Affiliation	Университет по библиотекознание и информационни технологии University of Library Studies and Information Technologies
Заглавие Title	„РЕВОЛУЦИЯТА ЗА СЪЕДИНЕНИЕТО СЕ ИЗВЪРШИ ЛЕКО“: СЪЕДИНЕНИЕТО В РОМАНА НА ИВАН ВАЗОВ „НОВА ЗЕМЯ“ „THE REVOLUTION OF THE UNIFICATION HAPPENED EASILY“: THE UNIFICATION IN IVAN VAZOV’S NEW LAND
Страници Pages	155–166
Постоянен адрес Permanent URL	https://plevenhistoricalreadings.eu/articles/phr-5-155/

„РЕВОЛЮЦИЯТА ЗА СЪЕДИНЕНИЕТО СЕ ИЗВЪРШИ ЛЕКО“: СЪЕДИНЕНИЕТО В РОМАНА НА ИВАН ВАЗОВ „НОВА ЗЕМЯ“

Проф. д.и.н. Вера Бонева

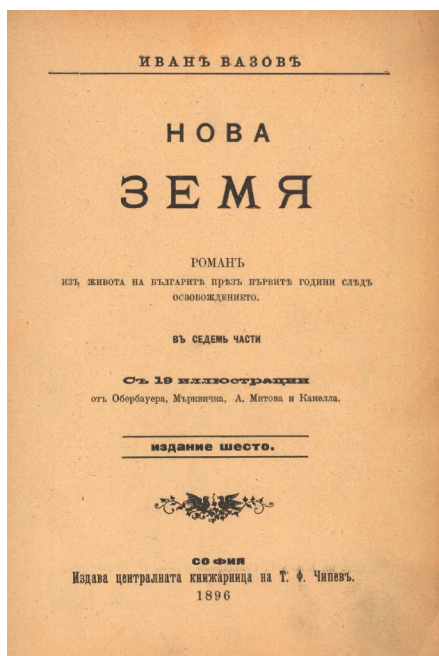
Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: Статията проследява представянето на Съединението от 1885 г. в романа на Иван Вазов „Нова земя“ (1896), разглеждан като продължение на романа „Под игото“. Написан по време на политическата дейност на твореца като депутат и министър, романът „Нова земя“ отразява неговата критична гледна точка по отношение на следосвобожденското общество, както и възгледите му за моралната „двойственост“ на новия български елит. Посредством контрастните образи на идеалиста Найден Стремски и циника д-р Догански романът проблематизира темата за свободата – в политически, социален и етичен план. Обзорът откроява ироничния тон на автора, умелото смесване на фикционални обстоятелства и исторически факти, както и прозорливата оценка на Съединението като безкръвна, но „оперетна революция“. Въпреки тежките критики, отправени към романа непосредствено след публикуването му, „Нова земя“ остава ключов текст за разбиране на водещите тенденции в обществото ни през първото десетилетие след Освобождението.

Ключови думи: Иван Вазов; литература; история; роман; Съединение 1885.

„Революцията за съединението се извърши леко, тихо, бързо, безкръвно. Тя стана толкова леко, свободно, охолно, щото беше почти игрива и има моменти, когато тя изглеждаше като опереточен фарс. Правителството падна, както никое правителство не е падало: без борба, без противие, без да причини или даде жертва. <...> При всичките примеждливи и дълбоки потреси,

които революцията довлече за България, тя има в своите първи часове, в първите си два акта: провъзгласяването съединението и сръбската война — благотелно влияние върху морала на българския народ. Тя подигна духа му, пробуди чувството на народната му гордост, внуши му доверие в силите му и изтъкна в много рязка форма неговата политическа личност“¹.

Цитираните пасажии са от края на романа на Иван Вазов „Нова земя“, излязъл от печат през 1896 г. и посветен, според подзаглавието, на „живота на българите през първите години след Освобождението“. В смислово, жанрово и сюжетно отношение творбата се приема за своеобразно продължение на „Под игото“, включително и чрез главния си герой Найдено Стремски, който е обрисован като син на чорбаджи Марко Иванов. В някои литературно-критически интерпретации романът е представян като последна част от трилогия, започваща с „Чичовци“, продължила с „Под игото“ и завършила с „Нова земя“. Началото на повествованието също тежее към споменатата връзка, защото представява монументално платно на опустошението на Бяла черква (Сопот) през юли 1877 г. и драмата на избитите, насилвани и изхвърлени в планината българи². Част от действието по-нататък

¹ **Иван Вазов.** Нова земя. Роман из живота на българите през първите години след Освобождението в седем части. София: Издателство „Кръг“, 2019, 603-607. Всички цитирания са по това издание на романа.

² Пак там, с. 7-51.

също е свързано топографски и със споменатото селище, и с роднини на Найден Стремски оттам.

Писан по времето, когато творецът е депутат от Народната партия (1894-1896)³, романът „Нова земя“ е богато наситен с елементи от политическата събитийност, белязала развитието на Княжество България в първото десетилетие след Освобождението от османска власт. Средищна роля в неговата сюжетика играе Съединението от септември 1885 г., към което по убедителен начин водят всички основни нишки на двата успоредни наратива – фикционален и социополитически. По подобие на „Под игото“ тук също се пресичат съдбите на художествено сътворени и исторически съществуващи фигури и обстоятелства, като тежестта на втория пласт в „Нова земя“ е по-осезаема и по-детайлно разработена в сравнение с „Чичовци“ и с „Под игото“.

„Нова земя“ е роман за начините, по които българинът възприема, усвоява и употребява свободата – политическа, лична, гражданска. На места тонът е силно саркастичен. Същинските внушения обаче са в извивките на сюжетната линия, при която основните случки получават тласък от корисни действия, лишени до голяма степен от християнски морал и от съзнание за принадлежност към модерно общество. Естественият протагонист на Найден Стремски – доктор Догански, многократно и словообилно формулира граничещия с цинизъм прагматизъм на „успелите“ в стопанско и политическо отношение личности след Освобождението. Облечена в „хиперболическия стил“ на Догански, споменатата доктрина звучи така: „За мене си станах доктор: не за че щяло да има болни на света. Разбираш? България – свободна сега. За мене се изразява тая свобода само в леснотията да се обогатя; такова е също значението на науката за мене. Без това условие няма ни свобода, ни наука. Ти ми се учудваш на теорията? Напразно. Аз съм странен само за това, че я изповядвам. Другите всичките я следват мълчешката и се оставят да минават за патриоти, за безкорисни служители на обществото, за идеалисти. Те лъжат. Те пари искат да печелят само и добре правят. Днес парата управлява света и съвестите. Когато имаш пари, сиреч, когато душата ти е благодарна от живота, само тогава си способен да бъдеш и патриот, и безкористен, и честен и да мислиш за чуждото благо“⁴. В противовес на доктора Найден

³ Биографичните данни за Иван Вазов тук са съгласувани с монографичното изследване на неговия утвърден биограф Величко Вълчев. Вж. *Величко Вълчев*. Иван Вазов. Жизнен и творчески път. Второ преработено издание. София: Академично издателство „Марин Дринов“, 2005.

⁴ **Иван Вазов**. *Нова земя...*, с. 190.

Стремски е идеалист и мечтател, който се опитва да съхрани себе си и семейството си в бурните следосвобожденски години от мътилката на алчността и покварата, като търси градивните жилки в обществения живот и се старее да ги крепи и подсилва⁵.

Допускам, че именно водещата авторова концепция е и основната причина след публикуването си през 1896 г. романът да бъде посрещнат *критично от мнозина съвременници*. В зенита на творческата си биография Иван Вазов е обвинен, че е сътворил „надгробна реч върху гроба на погребения български народ“. Беню Цонев характеризира творбата като „сбор от епизоди, за които е липсвала творческа сила да ги сплоти и свърже в едно цяло“. Немалко са и обвиненията в прекомерна пристрастност при описването на отделни исторически личности и обстоятелства⁶. Приел нападките и хулите по отношение на романа с огромно огорчение, Иван Вазов спира да пише в продължение на три години – 1896-1899 г. Допълнителен тласък за това оттегляне от литературното поприще дава и фактът, че точно през този период той заема поста министър на народното просвещение във второто правителство на д-р Константин Стоилов (1897-1899). Така или иначе, романът надмогва конюнктурните и основателните критики на писателските среди и на част от читателската аудитория и през последния век е издаван многократно⁷, анализиран по-безпристрастно от литературните историци и дори представен в драматургична форма на сцената на Народния театър по повод 100-годишнината от смъртта на знаменития си автор⁸.

Романът „Нова земя“ в много отношения има *автобиографичен характер*. В литературната анкета на д-р Иван Шишманов писателят изрично споменава, че „в лицето на Найден Стремски“ е изобразил себе си, а част от останалите персонажи имат своите прототипи сред личностите, с които е общувал в Сопот, Русе, Пловдив, Берковица, София⁹. Успоредно с това, историче-

⁵ Любопитна е идеята на Никола Георгиев за „мълчаливия диалог“ между Найден Стремски и Бай Ганьо, които той намира за естествени опоненти. – Вж.: *Никола Георгиев*. За един мълчалив диалог в българската литература. – В: *Литературата*. Издание за литературна история и теория на университетското Вазово общество, г. V, кн. 8, 1998, с. 25-51.

⁶ **Иван Вазов**. Събрани съчинения. Том 14. Нова земя. Под редакцията на Милена Цанева. София: Издателство „Български писател“, 1977, с. 463-464.

⁷ Тезата, че романът е пренебрегван от издателите не е основателна. Той е преиздаван многократно през последните 100 години – 1929, 1939, 1948, 1977, 1984, 1994, 219, 2020, 2021 г. Вж.: *Иван Вазов 1850-1921*. Био-библиография 1850-1921. Т. 1. Народна библиотека „Кирил и Методий“, 1985; Дигитален каталог COBISS – <https://bg.cobiss.net><12.11.2025>

⁸ **Юрий Дачев**. Нова земя : по мотиви от романа „Нова земя“ и други творби на Иван Вазов. София: Народен театър „Иван Вазов“, 2021; Народният театър възражда „Нова земя“ на Иван Вазов. Българска национална телевизия, 28 април 2021. – <https://bnt.bg><12.11.2025>

⁹ **Иван Вазов**. Събрани съчинения. Том 14..., с. 461-462.

ските личности, които са вградени в повествованието, са описани по автентичен и съответстващ на представите на твореца начин – княз Александър Дондуков-Корсаков, княз Александър I Български, княз Александър Богориди, Гаврил Кръстевич, Захарий Стоянов и др. Предимно върху този публицистично-меморарен пласт се основава и настоящият кратък обзор на темата за Съединението в „Нова земя“.

Темата за Съединението на Княжество България и Източна Румелия се появява в началото на пета част на романа, която представя установяването на Найден Стремски и съпругата му Невенка в столицата на Източна Румелия и пребиваването им там до 1884 г. Очертавайки наедно политическата и обществена дейност на своя главен герой, Иван Вазов не пропуска да подчертае, че „младата област“ е „откъсната насилствено“ от тялото на България, да покаже налагането на Южна България като културен фактор на Балканския полуостров, открояващ се с „ред, мир, свобода и напредък“ – „явление, по-силно биующе в очи при борбите и крамолите в Княжеството“. В тази уводна част авторът с основание отбелязва, че по време на управлението на Алеко Богориди „ламтежът за съединението сякаш сбра всичките си сили и енергия за вътрешното си развитие, за да заздравя раните си и да се изправи на здрава нога, та да бъде в състояние при първия сгоден случай да осъществи своя идеал“¹⁰.

Първият сгоден случай не закъснява и през пролетта на 1884 г. съединистката идея отново е на дневен ред. „Да живеят Съединението!“ е пета глава на петата част на романа. В нея част от основните герои са приобщени към митинга пред руското консулство, чрез който гражданите манифестират желанието си за Съединение с Княжество България – една перспектива, която по това време е блокирана от твърдо поддържаното от Северната империя статукво. Иван Боримечката със синовете си Гурко и Скобелев не само протестира гръмогласно под балкона на консула за отстраняването на Богориди и за смяна на политическата линия на империята, но заедно с Рангел малтретира младия поп Кън, който има противоположни възгледи. Извън тези типични за епохата улични „любезности“, текстът постулира, че за няколко седмици съединистката идея става обект на 262 митинга, на остри дебати във вестници, в партийни агитки и сред цялото румелийско общество, което все по-категорично подкрепя тежението за ликвидиране на Автономията и присъединяване на Източна Румелия към Княжеството. Твърде плътно ангажиран

¹⁰ Иван Вазов. Нова земя..., с. 356.

с описаните „крамоли“, Иван Вазов отделя самостоятелна глава „Кипежът на една идея“, в която по-скоро в публицистичен, отколкото във фикционален план разгръща съждения и факти, отнасящи се до кипежа в Южна България през пролетта на 1884 г. Изложението е адекватно на историческите реалности и убедително. То обаче е сред основанията на критиците му да виждат в „Нова земя“ един по-скоро мемоарно-аналитичен наратив, отколкото пълноценно художествено произведение. Доколко мотивирана е подобна интерпретация днес нямаме право да съдим, тъй като творбата вече е намерила своето място в корпуса на разпознаваемото литературно наследство.

Седмата част на романа в двайсет отделни глави разгръща пред читателя в забавен каданс *първите три дни на Съединението*. По предварително зададен сюжетен тласък всички основни герои се срещат под „чудните живописни грамади на шумния Пловдив, дето сега се измътваше новото и бурно бъдеще на България“. Хронологията на събитията е коректна спрямо обективния исторически развой¹¹, а отделни детайли имат характер на първостепенен извор, тъй като самият Иван Вазов е бил в Пловдив по време на съединисткия акт. Влизането на хаджи Евтим и хаджи Смион рано сутринта на 6 септември откъм Кършияка, заедно с Голямоконарската чета, е промислено авторово решение, даващо възможност на белетриста да опише народното движение и неподправения си талант дори и да намери повод за шега от сатиричния спектър на „Чичовци“. Така, когато двамата случайно попаднали във въстаническото множество белочерковци са „пленени“ за кратко от разбунтувалото се множество, им се налага да влизат в обяснение:

„Запитаха ги откъде идат.

– От Бяла черква – отговориха.

– Какво ще чините в Пловдив?

– Сватбари сме, ако питаш – каза хаджи Смион, с цел да успокои войнствените селяни върху миролюбивия характер на тяхното пътешествие.

– А, сватбари сте? И ние сме сватбари! Тая утринка ще венчеем една мома и един ерген – викат го Александър – каза един от тях, па отминаха“¹².

Представата за *революцията като сватба* бързо е заменена с усещане за съпричастие към истинско въоръжено въстание –

¹¹ Споменатите събития са проследими в някои основни исторически монографии по темата. Вж.: Елена Стателова и Андрей Пантев. Съединението на Княжество България и Източна Румелия 1885 година. София: Издателство „Народна просвета“, 1985.

¹² Иван Вазов. Нова земя..., с. 537.

особено след като на плахия хаджи Смион му е връчена пушка, от която той похватно успява да се отърве в момента, в който новопроизведените революционери срещат избягалия от затвора Рангел. Така, ведно с шарената колона от облечените в импровизирани въстанически дрехи голямоконарци нашите герои достигат до центъра на града – непосредствено до портите на конака, където се разиграва основното събитие – извеждането на пашата и отвеждането му от града като символен акт на отнемане правомощията на румелийската администрация.

„Конакът“ и „Последният изход“ са главите, в които се случва лишеното от каквато и да е героика *основно действие на Пловдивската „революция“* – отстраняването от власт на Гаврил Кръстевич, който нито е изненадан от случващото се, нито проявява готовност за съпротива. На думите на посетилите го в покоите му въстанически водачи, че е отстранен и че „Румелия не съществува“ и че всички признават само властта на „княз Александър Батенбергски“ той отговаря със станалите исторически думи: „Добре! Съединение народът желае? И аз съм българин!“. Пребледнял, но запазил самообладание, старият деец съхранява не само доброто си име на опитен политик в този труден за нацията момент, но и човешкото си достойнство. Именно това е щрихът, който присъства открито в образа му, очертан от Иван Вазов. Тук най-дълбокият психологически момент е съчувствието, което хаджи Евтим изпитва към главния управител, описано с майсторско проникновение: „Хаджи Евтим със страшно свито сърце в гърдите също негодуваше защо бавят колата. Той сега проникваше в душата на стария главен управител и чувствуваше всичката тегота и мъка, която трябваше да изпитва в това безмълвно очакване, изложен на равнодушните или жестоки погледи на толкова свят. Паднал и беззащитен, той пак пазеше за него престижа на върховна глава на една държава, допреди малко слушан, почитан, гален в ореола на властта си. Той се туряше на негово място сега. И в очите на хаджи Евтима се показаха нови сълзи – сълзи от участие към стареца. И едните, и другите сълзи се смесиха на същите очи, изскокнали от два различни душевни извора, еднакво чисти и благородни: патриотизмът и човеколюбието“¹³. Така – през душата на близък по възраст и по жизнен опит до сваления от власт главен управител българин, Иван Вазов успява да проникне дълбоко в ситуацията и като отличен романист да не ни натрапва клиширани декларации, а да ни направи истински съпричастни към високите емоционални вибрации на историческия момент.

¹³ Пак там, с. 553.

Пак през погледа на хаджи Евтим е разказана и историята с разкарването на файтона с Гаврил Кръстевич из пловдивските улици като пленник, „конвоиран“ от годеницата на Чардафон Велики, облечена с военна униформа и размахваща сабя¹⁴. Тази именно картина е отразена в най-популярната илюстрация към романа, създадена от Йосиф Обербауер и запазила своята информативна и естетическа стойност и до наши дни¹⁵. Квалифицирайки това позорящо дело като „свирепост“ и „безполезност“, авторът намира обяснението му в желанието на водачите на преврата да направят поредна „русофобска демонстрация“. При все това публичното поругаване на областния управител е обяснено преди всичко с най-ниските проявления на човешката злоба, които избухват в моменти на политически и социални сътресения. Така за пореден път Иван Вазов гради не само автентични, но и многопластови сюжетни линии, тълкувайки историческите факти през извисеното и през дребнавото едновременно. И оставяйки ни едно от най-верните в народопсихологически план описания на случилото се под тепетата на 6 септември 1885 г.

За да придаде плътност на случващото се, авторът въвежда образа на политическия карьерист Благодумов, който се вгражда в движението за Съединение през последните месеци преди описаните събития по кариеристични подбуди. „Съединението за него беше сламката, у която се улови, за да излезе на брега. Политически аферист и шарлатанин“. Така го описва словоохотливият и не по-малко повратлив и пресметлив доктор Догански пред току-що върналия се от чужбина Найден Стремски. И продължава: „Я влез в душата на Благодумова и погледни там какво има сега! Вавилонска кула от сметки, планове, честолюбиви бълнувания как да устрои своето лично положение въз възлите на народния ентузиазъм!... Но ще кажеш, Благодумов е изключение? Земи кой щеш политик от ония, които тая заран направиха преврата! Ну, изволте: земи „нашего брата“, например: ако аз се различавам в нещо от Благодумова и съм по-добър от него, то е, че сега действително и искрено съм патриот и съм оттикнул на втори план личните сметки и интереси. Но ний си приличаме

¹⁴ Повече за действията на Гаврил Кръстевич в навечерието и в хода на Съединението Вж.: във: **Вера Бонева**. Гаврил Кръстевич и Българският 6-и септември. (Размисли за това как Съединението разпъна един турски паша на кръста на неговото българство). – В: Съединението на България от 1885 година и националнообединителната програма на българите. Исторически музей - Пловдив, 1995, 116-122.

¹⁵ Тази илюстрация е публикувана в първото издание на книгата и е сред популярните артефакти, свързани с романа и със Съединението. – **Иван Вазов**. Нова земя. Роман из живота на българите през първите години след Освобождението в седем части. София: Книжарница „Тодор Чипев“, 1896, с. 488-489.

като две капки вода по това, че тия лични сметки и интереси ме тласнаха да съединявам българите, което много ми бе притрябвало и за което, да положим, не беше дотам претрупал тъпанът... Истинската девиза на всичките партии у нас е била, е и ще бъде тая: Стани ти, да седна аз!“¹⁶

Зад описаната оголена до крайност изповед определено стоят възгледите на автора за следосвобожденската ни реалност. Цинизмът на Благодумов и Догански е синтезиран в краткия девиз „Народът и Джобът“, а користното използване на политическите повратности е генерализирано като същност, а не като изключение в поведението на елитите. „Вечна история, братко... на експлоатацията с народната душа. Това е задачата на политиката. Политиката е мръсно нещо, тя обезчестява характера на човека, тя е поприще отворено и широко за състезанията на алчните страсти, на които по-хитрият шарлатанин надвива и по-глупавия шарлатанин“¹⁷. Написани от творец, който по време на създаването на романа е депутат, а малко след публикуването му става министър, тези думи тежат твърде много. И определено са сред причините за недолюбването на романа от българските политици в края на XIX и началото на XX век. А и на по-сетнешните.

Следвайки правилата на жанра, Иван Вазов поставя своя герой Найдено Стремски в изключителен риск, вследствие на клеветата срещу него от стар политически враг. Преди да развърже сюжета и да „спаси“ своя герой със самоотвержеността на Рангел и физическата сила на Иван Боримечката, авторът очертава някои специфики на преходното време след смяната на правителството в Пловдив, които като професионални историци обикновено пропускаме. Липсата на стабилна власт води до затваряне на училища и други публични институции и до изпускане духа на безнаказаността, произволните действия и нестабилност. „Низки партизански страсти раздухваха усърдно духа на омразата и недоверието“. На този фон се появява и образът на „бдителния цербер на Съединението“ Захарий Стоянов. Покрай описанието на главното сбирнище на революционерите – кръчмата „Марково коляно“, писателят ни завещава и едни от най-ярките критични квалификации на медвенеца. Припомняйки овчарския му произход, Иван Вазов подчертава „страшната мощ“, с която той владее популярния език. В неговите памфлети езикът „добива сатанинска сила“. Тази фразеология, според романиста, пасва на „грубия вкус на българина“ и достига до сърцето му. Развивайки я „до крайност“, Захарий Стоянов създава фрази, които извълн

¹⁶ Иван Вазов. Нова земя..., с. 570.

¹⁷ Пак там, с. 571.

логиката на предсъединистката епоха „будят само усмивка със своята празнина и площадност“, но през повратната 1885 г. те са „бомби, хвърлени на живо месо“. В накъсания визуално, но монолитен съдържателно текст за „знаменития революционер“ Иван Вазов изрича и придобилата широка популярност сентенция за публициста: „С една дума той убиваше една репутация; с един епитет – една партия“¹⁸.

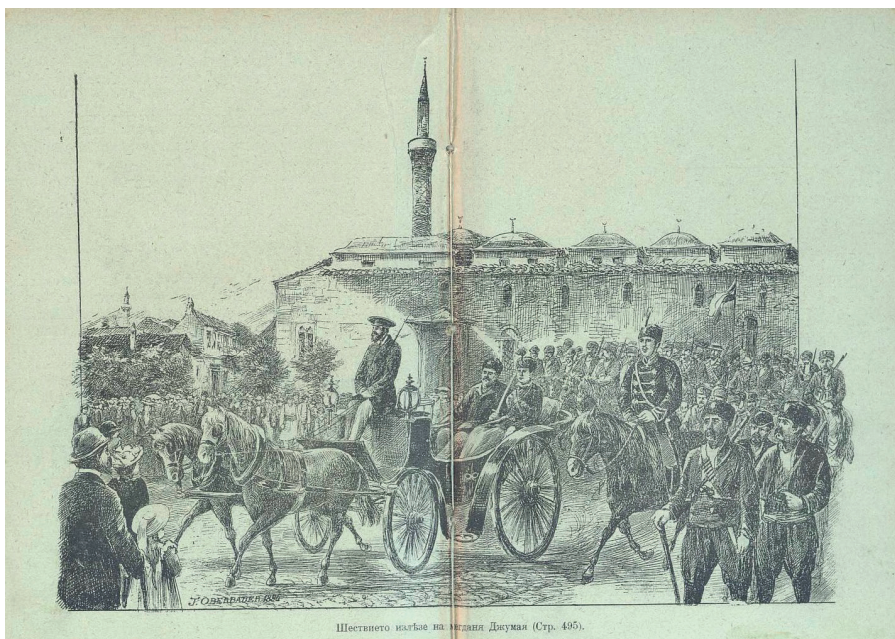
След като развързва всички основни сюжетни вериги, в които са вплетени фикционалните му герои, Иван Вазов се впуска в общи съждения за Съединението, в които намесва имената на европейски политици, осигурили следвоенното статукво на Балканите след Руско-турската война 1877/78 г., като ги укорява, че не са провидели фактора „български народ“, който само седем години след Берлинския конгрес пречупва устоите на трудно постигнатите международни договорености. „Революцията за съединението се извърши леко, тихо, бързо, безкръвно. Тя стана толкова леко, свободно, охолно, щото беше почти игрива и има моменти, когато тя изглеждаше като опереточен фарс. Правителството падна, както никое правителство не е падало: без борба, без противение, без да причини или даде жертва“¹⁹. В тази констатация на очевидното се крие не само общоизвестна особеност на важното историческо събитие, но и една от малко видимите причини за трудното възприемане на романа „Нова земя“ от съвременници и следовници. Липсата на драматично противопоставяне, на радикални размествания и остри социални сблъсъци правят основателни думите на Вазов за оперетния характер на „Пловдивската революция“. Едно народно и политическо движение, които няма опоненти вътре в българското общество и в което основната „героика“ се свежда до мирното отстраняване от власт на един управник, който на практика се оттегля доброволно, за да осигури безкръвен ход на желаното от целия български народ Съединение на Княжество България и Източна Румелия.

Оценявайки „септемврийската революция“ като важен политически преврат в българската история, Иван Вазов конструира метафората на пълноводната река на „народния живот“, която след 6 септември 1885 г. се насочва към стръмни брегове, „скалисти и тесни клисури, препречени с урви и препятствия“. В това ново движение потокът на публичното битие става по-бурен и по-непредсказуем, появяват се неподозирани прегради и „мрач-

¹⁸ Пак там, с. 581. Повече за публицистичната дейност и за политическата биография на Захарий Стоянов Вж. в: **Тодор Ташев**. Животът на Летописеца. София: Издателство „Вулкан-4“, 2000.

¹⁹ **Иван Вазов**. Нова земя..., с. 603.

ни канари“. В крайна сметка обаче народът намира градивното русло на „равната долина, напусната по-рано“²⁰. Четейки днес тези редове, написани през пролетта на 1896 г., осъзнаваме, че най-авторитетният ни по това време писател несъмнено се е опитал да съзре оптимистичната перспектива в развитието на своя народ и във вписване постиженията на Съединението в последващите етапи от историята ни. Без да е ангажиран с една или друга страна в процесите, както го обвиняват опонентите му, Иван Вазов успява да намери конструктивната дистанция – и от събитийността на повратната 1885 г., и от последващите обрати в политическото битие на нацията. От тази именно дистанция той провижда и най-важния резултат от „септемврийската революция“: „Тя подигна духа му, пробуди чувството на народната му гордост, внуши му доверие в силите му и изтъкна в много рязка форма неговата политическа личност“²¹.

Шестиното излизане на митрия Дигуля (стр. 495).

²⁰ Иван Вазов. Нова земя..., с. 608.

²¹ Пак там, с. 607.

**„THE REVOLUTION OF THE UNIFICATION HAPPENED
EASILY”:
THE UNIFICATION IN IVAN VAZOV’S NEW LAND**

Prof. DSc. Vera Boneva

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: The article examines the representation of the 1885 Unification of Bulgaria in Ivan Vazov’s novel *New Land* (1896), regarded as a continuation of *Under the Yoke*. Written during Vazov’s political career, the work reflects his critical view of post-liberation society and the moral ambivalence of the new Bulgarian elite. Through the contrasting figures of the idealistic Nayden Stremiski and the cynical Dr. Doganski, the novel questions how Bulgarians understand and employ freedom—politically, socially, and ethically. The analysis highlights Vazov’s ironic tone, his blending of fiction and historical fact, and his portrayal of the Unification as a bloodless yet morally charged “operetta-like revolution”. Despite harsh early criticism, *New Land* endures as a key text for understanding the nation’s self-definition after Liberation.

Keywords: Ivan Vasov; literature; novel; history; Unification 1885.

Проф. д.и.н. Вера Бонева

Университет по библиотекознание и

информационни технологии

София, бул. „Цариградско шосе” № 119

E-mail: v.boneva@unibit.bg

WoS ID: AAG-6292-2021